

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: НОВІ ВИМІРИ У ВОЄННИЙ ЧАС

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції

2

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: НОВІ ВИМІРИ У ВОЄННИЙ ЧАС

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 16 травня 2025 року

Том 2

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: НОВІ ВИМІРИ У ВОЄННИЙ ЧАС

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 16 травня 2025 року

Том 2

Одеса
2025

УДК 005.332.2(4):316.42(477)“364”“20”(062.552)
Є 24

*Рекомендовано до друку вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 8 від 16.05.2025 р.)*

За загальною редакцією **С. В. Ківалова**

Є 24 **Європейські орієнтири розвитку України: нові виміри у воєнний час** : у 2 т. : матеріали Міжнар.наук.-практ. конф. (Одеса, 16 травня 2025 р.) / за заг. ред. С. В. Ківалова. – Одеса : Фенікс, 2025. – Т. 2. – 716 с.
ISBN 978-617-8430-61-0

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Європейські орієнтири України: нові виміри у воєнний час» містять результати наукових досліджень і практичних напрацювань вчених, фахівців і військовослужбовців, здійснені в умовах повномасштабної війни. У збірнику представлено як теоретичні, так і емпіричні дослідження у галузях філософії, загальної теорії держави і права, історії права, сучасних соціально-політичних процесів, соціології та психології.

Особливу увагу приділено аналізу загроз національній безпеці в конституційному, міжнародному та європейському правовому контекстах, а також питанням трудового, соціального, земельного, аграрного та екологічного права. Окремі розділи присвячено функціонуванню економіки та підприємництва в умовах євроінтеграції.

У збірнику також розглянуто проблематику цифрової трансформації, захисту інформації та кібербезпеки в умовах воєнного часу, методику викладання іноземних мов, перекладознавство, лінгвістику і журналістику. Висвітлено наукові здобутки в адміністративному, фінансовому, морському та митному праві, реформуванні судової системи, діяльності прокуратури, правоохоронних органів та адвокатури. Окремо проаналізовано питання кримінального права, кримінального процесу, кримінології, криміналістики, судової експертизи, медико-психологічного забезпечення правосуддя, а також аспекти цивільного, сімейного, господарського права, інтелектуальної власності та патентного судочинства. Розглянуто також актуальні питання діяльності бібліотек у закладах вищої освіти та фізичної підготовки здобувачів вищої освіти.

Збірник адресовано науковцям, викладачам, здобувачам вищої освіти, а також практикам у галузях права, економіки, соціології, політології, психології, філології, журналістики та кібербезпеки.

УДК 005.332.2(4):316.42(477)“364”“20”(062.552)

Відповідальний за випуск **М. Р. Аракелян**

ISBN 978-617-8430-61-0

© НУ «Одеська юридична академія, 2025
© Автори статей, 2025

Яніцька Інна Анатоліївна МЕДІАЦІЯ ЯК СТРАТЕГІЯ УСПІШНОГО АДВОКАТА	171
Бітов Іван Андрійович ПОВНОВАЖЕННЯ СУДУ АПЕЛЯЦІЙНОЇ ІНСТАНЦІЇ ПРИ ВІДКРИТТІ АПЕЛЯЦІЙНОГО ПРОВАДЖЕННЯ	173
Кисельов Вадим Костянтинович ДЕЯКІ ПИТАННЯ ПРИПИНЕННЯ ПРАВА СПІЛЬНОЇ ЧАСТКОВОЇ ВЛАСНОСТІ У СУДОВІЙ ПРАКТИЦІ	176
Колечко Дмитро Миколайович ДЕЯКІ АКТУАЛЬНІ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ ПИТАННЯ ВИКОНАННЯ СУДОВИХ РІШЕНЬ ПРО СТЯГНЕННЯ АЛІМЕНТІВ НА УТРИМАННЯ ДИТИНИ.	179
Лукасевич Геннадій Олегович ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ПОСАДОВИХ ОСІБ ДЕРЖАВНИХ ОРГАНІВ ЗА НЕВИКОНАННЯ СУДОВИХ РІШЕНЬ НЕМАЙНОВОГО ХАРАКТЕРУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	181
Мельниченко Анна Володимирівна ІНСТИТУТ ПРИВАТНОГО ВИКОНАННЯ ЯК СКЛADOVA РЕФОРМИ ЦИВІЛЬНОГО СУДОЧИНСТВА В УКРАЇНІ	184
Парфьонов Георгій Володимирович ДОКУМЕНТУВАННЯ ЮРИДИЧНИХ ФАКТІВ ВИКОНАВЦЯМИ В ПРОЦЕСІ НАКЛАДЕННЯ ТИМЧАСОВИХ ОБМЕЖЕНЬ НА БОРЖНИКА	187
Поліщук Павло Анатолійович ПОРЯДОК ВСТАНОВЛЕННЯ ЮРИДИЧНОГО ФАКТУ РОДИННИХ ВІДНОСИН МІЖ ФІЗИЧНИМИ ОСОБАМИ	190
Русецька Оксана Олександрівна ДЕЯКІ ЗМІНИ ЦИВІЛЬНОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА ЩОДО ЗДІЙСНЕННЯ СУДОВОГО КОНТРОЛЮ ЗА ВИКОНАННЯМ РІШЕНЬ	193
Сатановська Олена Валентинівна ОСОБЛИВОСТІ ВИКОНАННЯ СУДОВИХ РІШЕНЬ У СФЕРІ ЗАХИСТУ ЖИТЛОВИХ ПРАВ. ...	195
Снітко Андрій Сергійович ЗАСТОСУВАННЯ ПРИНЦИПУ ЕСТОПЕЛЮ В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ТА СУДОВА ПРАКТИКА.	198
Федорчук Юлія Олександрівна ОСОБЛИВОСТІ ВИЗНАННЯ ВИКОНАВЧОГО НАПИСУ НОТАРІУСА ТАКИМ, ЩО НЕ ПІДЛЯГАЄ ВИКОНАННЮ	201

СЕКЦІЯ 14. АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ ТА ПАТЕНТНОЇ ЮСТИЦІЇ

Харитонова Олена Іванівна ПРАВО НА ЦИФРОВУ ІДЕНТИЧНІСТЬ ЯК ОДНЕ З ОСНОВНИХ ЦИФРОВИХ ПРАВ	203
Ульянова Галина Олексіївна ПОРУШЕННЯ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ ВІДПОВІДНО ДО ПРОЄКТУ ЗАКОНУ ПРО АКАДЕМІЧНУ ДОБРОЧЕСНІСТЬ	207
Бааджы Наталія Пилипівна ПОРУШЕННЯ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ У ФАРМАЦЕВТИЧНІЙ СФЕРІ У ПЕРІОД ВОЄННОГО СТАНУ	210
Галупова Лариса Ігорівна ПРАВОВІ ЗАСАДИ ОХОРОНИ ТА ЗАХИСТУ ІМІДЖЕВИХ ПРАВ У ЦИФРОВУ ЕПОХУ	213
Ennan Ruslan ARTIFICIAL INTELLIGENCE, INTELLECTUAL PROPERTY AND PATENT LAW: THE PROBLEMS OF THE LEGAL REGULATION	216

- Зміцнення відповідальності боржників шляхом підвищення санкцій за невиконання судових рішень.
- Покращення роботи органів виконавчої служби (забезпечити їх кращу матеріально-технічну базу та кадровий потенціал шляхом підвищення кваліфікації працівників органів державної виконавчої служби).
- Розширення повноважень виконавців (надання державним та приватним виконавцям додаткових інструментів впливу на боржників).
- Посилення контролю за виконанням рішень (запровадження дієвих механізмів судового контролю за діяльністю виконавців, залучення до процесу виконання судових рішень органів місцевого самоврядування та громадських організацій).
- Запровадження електронного контролю за виконанням судових рішень (автоматизація виконавчих проваджень).
- Надання безкоштовної правової допомоги громадянам, які опинилися в складній житловій ситуації.
- Прийняття законодавчих актів, які б спростили процедуру виконання судових рішень в умовах воєнного стану.

Незважаючи на наявні проблеми, удосконалення законодавства, зміцнення виконавчої служби та розвиток альтернативних механізмів вирішення житлових спорів можуть суттєво підвищити ефективність виконання судових рішень у цій сфері.

Список використаних джерел:

1. Про виконавче провадження : Закон України від 02.06.2016 № 1404-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2016. № 30. Ст. 542. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1404-19#n5>
2. Виконавче провадження під час воєнного стану. Інфографіка. URL: <https://arvu.com.ua/vpvs>

Ключові слова: судовий захист житлових прав, виконання судових рішень, виконавча служба.

Keywords: Judicial protection of housing rights, enforcement of court decisions, enforcement service.

Снітко Андрій Сергійович

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірант кафедри цивільного, нотаріального та виконавчого процесу*

ЗАСТОСУВАННЯ ПРИНЦИПУ ЕСТОПЕЛЮ В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ТА СУДОВА ПРАКТИКА

Принцип естопелю, або заборони суперечливої поведінки (*venire contra factum proprium*), який базується на римській максимі «*non concedit venire contra*

factum proprium» (ніхто не може діяти всупереч своїй попередній поведінці) виступає одним із ключових механізмів забезпечення добросовісності у цивільних правовідносинах і спрямований на недопущення ситуацій, коли сторона, яка раніше явно або мовчазно займала певну правову позицію, пізніше змінює її на шкоду іншій стороні. Незважаючи на широке практичне застосування цього принципу, його правове регулювання в Україні залишається фрагментарним, що обумовлює низку проблем практичного характеру. Відсутність спеціальної нормативно-правової форми естопелю змушує суддів при розгляді справ орієнтуватися на загальні засади добросовісності, закріплені, зокрема, у Цивільному процесуальному кодексі України, Цивільному кодексі України, а також на рішення Верховного Суду у подібних справах, що створює значний простір для суб'єктивної інтерпретації та нерівномірності судової практики.

Одним із прикладів такої суб'єктивної інтерпретації принципу естопелю може бути рішення Приморського районного суду м. Одеси від 23.08.2024 р. у справі 522/3443/24-Е [1]. У цій справі позивач обґрунтовував свій позов тим, що маючи намір сплатити кошти за спожиту електричну енергію і зазначивши про це в платіжному документі, помилково перерахував кошти на розрахунковий рахунок відповідача, який надає послуг із централізованого водопостачання. В своєму рішенні із посиланням на доктрину *venire contra factum proprium* суд зазначив, що позивач розумів помилковість своїх дій щодо перерахування коштів на рахунок іншого адресата, тобто розумів, що у нього відсутні зобов'язання перед відповідачем (відсутній обов'язок), а тому така поведінка позивача є суперечливою (тобто, потерпіла особа вільно і без помилки погодилася на настання не вигідних для себе наслідків). Водночас при застосуванні цієї доктрини суд не врахував, що між первісною поведінкою позивача та його наступними суперечливими діями має пройти певний проміжок часу. В наведеному ж випадку зазначення позивачем відомостей про отримувача платежу та відомостей про призначення платежу здійснено одночасно, при поданні ним документу на оплату.

Іншим прикладом суб'єктивного тлумачення принципу естопелю є рішення Верховного Суду від 12 листопада 2024 року у справі № 910/14863/22 [2], де одна із сторін заявила, що *«судами не застосовано принцип добросовісності та доктрину venire contra factum proprium, або ж заборону суперечливої поведінки при дослідженні обставин визнання ТОВ «ОРХЕЙ-БІТ» факту схожості позначень «Natura» та «Naturalis» при розгляді справи судом в Республіці Молдова, згоду із рішеннями судів Республіки Молдова щодо схожості позначень «Natura» та «Naturalis» до ступеню сплутування та неоскарження таких рішень в майбутньому, і одночасне заперечення цих обставин ТОВ «ОРХЕЙ-БІТ» у цій справі, що розглядається українськими судами.»* За результатами розгляду цієї справи Верховний Суд зазначив, що він виходить зі статті 6 Паризької конвенції про охорону промислової власності, відповідно до якої знак, який належним чином зареєстрований в будь-якій країні Союзу, розглядається як незалежний від знаків, зареєстрованих в інших країнах Союзу, включаючи країну походження. Отже,

питання наявності суперечливої поведінки в діях однієї зі сторін було залишено судом без оцінки.

За період із 01.01.2018 р. по 31.12.2024 р. в Єдиному реєстрі судових рішень можна знайти 315 рішень, де є згадка про естопель (в 2018 році – 0 рішень, в 2019 – 12 рішень, в 2020 – 29, в 2021 – 39, в 2022 – 37, в 2023 – 64, в 2024 – 134). Окрім того, у вказаний період Верховним Судом було опубліковано декілька оглядів щодо практики застосування доктрини *venire contra factum proprium* [3, 4]. Вказане свідчить про зростання уваги до принципу естопелю як з боку судів, так і з боку учасників процесу, які все активніше посиляються на цей принцип в процесі доказування.

Аналіз судових рішень засвідчує, що у деяких випадках суди враховують попередні позиції сторін як абсолютний аргумент для відхилення спроб їх перегляду, а в інших – розглядають можливість зміни поглядів з урахуванням нових обставин і доказів. Така варіативність підходів спричиняє юридичну невизначеність та ускладнює прогнозування результату справи, що, у свою чергу, негативно впливає на довіру до правової системи.

Відсутність єдиної методології в оцінці поведінки сторін на предмет її суперечливості вказує на потребу в удосконаленні нормативної бази та узгодження судової практики. Зміна підходів до аналізу поведінки сторін повинна ґрунтуватися на формуванні єдиних критеріїв, які дозволять суддям об'єктивно співвідносити попередньо заявлені позиції з фактичними обставинами справи. Забезпечення такої єдності дозволить не лише усунути суб'єктивізм при прийнятті рішень, а й створити основу для більш стабільного правового процесу, в якому кожна зі сторін матиме гарантію захисту своїх законних прав. Важливо врахувати також і міжнародний досвід в унормуванні цього питання.

Поряд із цим, велику увагу слід приділяти і підвищенню кваліфікації суддів, що дозволить об'єктивно аналізувати фактичні обставини справи у випадках, коли застосування естопелю стає предметом суперечок. Зменшення суб'єктивності у тлумаченні правових норм і спрямованість на об'єктивну оцінку доказів допоможуть уникнути непослідовності у судовій практиці та сприятимуть формуванню більшої передбачуваності рішень.

Список використаних джерел:

1. Рішення Приморського районного суду м. Одеси від 23.08.2024 р. у справі 522/3443/24-Е. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/121167348>.
2. Постанова Верховного Суду від 12 листопада 2024 року у справі № 910/14863/22. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/123226305>.
3. *Venire contra factum proprium*: практика Верховного Суду від 25 жовтня 2021 року. URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/PREZ_Krat_%20venire_contra_%20factum_proprium_25_10_2021.pdf.
4. Огляд судової практики Верховного Суду щодо застосування принципу доброї совісті та доктрини *venire contra factum proprium* у цивільних спорах Рі-

шення, внесені до ЄДРСР, за 2018–2023 роки. URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/sud_pract/Oglyad_KCS_dobra_sovist.pdf.

Ключові слова: естопель, заборона суперечливої поведінки.

Keywords: estoppel, venire contra factum proprium.

Федорчук Юлія Олександрівна

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірантка кафедри цивільного, нотаріального та виконавчого процесу*

ОСОБЛИВОСТІ ВИЗНАННЯ ВИКОНАВЧОГО НАПИСУ НОТАРІУСА ТАКИМ, ЩО НЕ ПІДЛЯГАЄ ВИКОНАННЮ

Виконавчий напис за своєю природою має досить складну процедуру реалізації, тобто його вчинення має велику ймовірність його оскарження. Не зважаючи на це, він є ефективним інструментом задоволення вимог кредиторів. Частиною 1 статті 88 Закону України «Про нотаріат» чітко визначені умови вчинення нотаріусом виконавчого напису. Одночасно з тим ми бачимо, що законодавством не визначено чіткого переліку документів при вчиненні виконавчого напису на договорі застави, на відміну від іпотечного договору. Отже, в такому випадку нотаріус самостійно визначає достатність документів наданих для вчинення виконавчого напису, саме такий підхід дає можливість звернення до суду, з метою визнання виконавчого напису таким, що не підлягає виконанню.

Типовим порушення з боку нотаріусів є недотримання строків вчинення виконавчого напису, визначених статтею 91 Закону України «Про нотаріат», що в майбутньому є підставою для звернення до суду. Важливим аспектом є те, що нотаріус має переконатись у безспірності та розмірі заборгованості, яка існувала на момент стягнення, що дійсно є великою відповідальністю для нотаріуса, тому що на нього покладається обов'язок надання правового аналізу пред'явленим документам. Нотаріус є публічною особою, якій державою надано функції посвідчувати певні факти, засвідчувати справжність підпису на документах, інше. У своїй діяльності нотаріус діє неупереджено, є об'єктивним, тобто не стає на сторону жодної зі сторін, яка звернулася за вчиненням нотаріальної дії. Метою вчинення виконавчого напису є надання можливості, не звертаючись до суду реалізувати право на примусове стягнення.

Підставами за якими суд скасовує виконавчі написи є: позовна давність, розмір боргу та порушення процедури нотаріусом при вчиненні виконавчого напису, саме на ній і зупинимось [1]. Під час вчинення нотаріальної дії, в першу чергу нотаріус керується нормами Закону України «Про нотаріат», Порядком вчинення нотаріальних дій нотаріусами України, іншими нормативними акта-